

DINA NAYERI

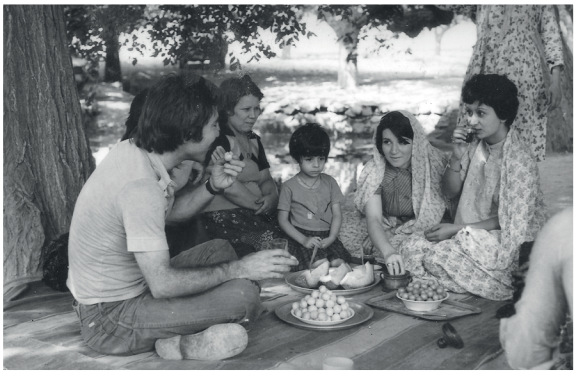
‘Door te schrijven ben ik thuis’

OOIT WOONDE ZE IN AMSTERDAM EN HAAR ROMAN ‘SCHUILPLAATS’
SPEELT ZICH DAAR VOOR EEN GROOT DEEL AF. IN HAAR HUIDIGE
WOONPLAATS LONDEN VERTELT DE IRAANSE SCHRIJVER DINA NAYERI
HOE ZE HAAR VERLEDEN ACHTER ZICH LIET.

Op mijn 15e, op de dag dat ik Amerikaans staatsburger werd.

Mijn ouders met vrienden op een picknick in Ardestan, voordat ik geboren was.

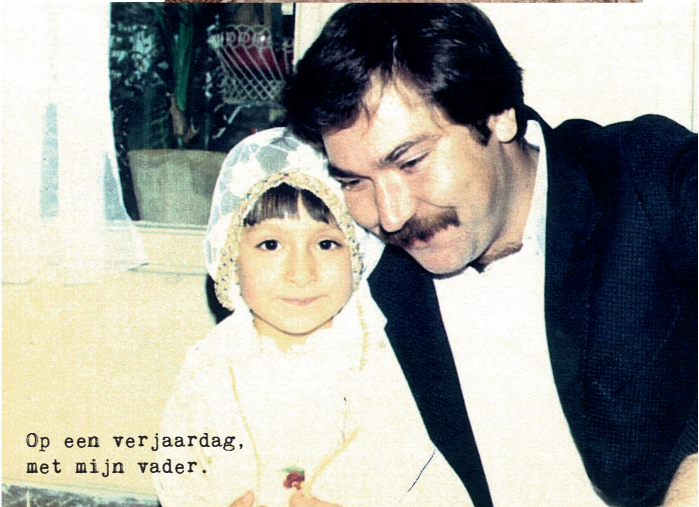
Schrijver DINA NAYERI (Isfahan, Iran, 1979) studeerde aan Princeton University, Harvard Business School en volgde later de Iowa Writers' Workshop. Ze startte haar werkende leven bij consultancybureau McKinsey in New York. In 2013 debuteerde ze als schrijver met de roman 'Een theelepel aarde en zee', die in veertien landen verscheen. Daarna volgde 'Schuilplaats'. In 2019 verscheen het non-fictie boek, 'De ondankbare vluchteling'. Dina publiceerde verhalen en essays in onder meer The New York Times, The Guardian en The New Yorker. Ze woont in Londen met haar partner Sam en hun dochter Elena.

21 jaar was ik hier, met vrienden in Londen.

2 jaar, in Isfahan.

Op een verjaardag, met mijn vader.

Op mijn 13e in Oklahoma, tikkend aan een werkstuk.

Als kleuter, in een chador gemaakt door oma.

VERLEDEN

‘ACHTER GESLOTEN DEUREN WAREN WE EEN WESTERS GEZIN:
BOEKEN EN EEN OPLEIDING WAREN BELANGRIJK’

“De jaren voordat ik naar school ging, zijn een beetje vaag in mijn hoofd. Mijn Maman was dokter en mijn vader, Baba, tandarts. We gingen vaak naar het dorp waar mijn vader was opgegroeid. Het was er landelijk, nog helemaal het oude Iran – dus ik weet hoe het is om de hele dag met de kinderen uit het dorp te spelen, in de aarde te graven en fruit te eten dat we net uit de bomen hadden geplukt. Het leek niet op het leven dat we thuis hadden, in Isfahan, een stad in het midden van het land. Daar hadden we een mooi huis met gele trosrozen in de tuin en een zwembad. De Iraanse Revolutie in 1979, mijn geboortear, zorgde voor enorme veranderingen in ons land. Vrouwen werden gedwongen een sluier te dragen en hun rechten werden ingeperkt. Mijn ouders behoorden tot een groep universitair geschoolde Iraniërs, en onze kennissenkring bestond voornamelijk uit academici en activisten. Mijn moeder zou zichzelf nooit als feminist bestempelen – ze vindt het vreselijk als ik dat zeg – maar volgens mij is ze het wel. En ze was op veel meer manieren progressief. Ze zat als het ware gevangen in de Islamitische Republiek en verlangde naar vrijheid. Mijn schooltijd herinner ik me nog wel goed. In het begin ging ik naar een lief peuter-speelzaaltje en ik leidde een gezellig en comfortabel leven met mijn ouders en broer Daniel, die drie jaar jonger is dan ik. Daarna moest ik naar een lagere school die werd gerund door de staat en dat was echt een cultuurschok. Na de revolutie was namelijk de islamitische wet van kracht geworden op scholen. Voor het eerst in mijn leven moest ik dingen verbergen en verplicht een hidjab

dragen. Als je jong bent en ineens een sluier moet, is dat zó beperkend en benauwend. Vooral als je eigenlijk niet religieus bent. Ik denk dat er best wat meisjes zijn die vinden dat het bij hen en hun cultuur hoort om als zes- of zevenjarige onder een hoofddoek te worden gestopt. Dat het een manier is om zich verbonden te voelen met hun moeder. Maar mijn moeder had niets met het dragen van een hidjab. Bij mij thuis deden we ’m meteen bij de deur af als we binnenkwamen, en als we naar buiten gingen deden we ’m met tegenzin weer op. Achter gesloten deuren waren we een gezin met westerse kleren en westers haar, bij ons thuis waren boeken en een opleiding belangrijk. Ik weet nog dat ik er als zevenjarige boos over was dat ik een hidjab moest dragen. Aan het eind van de dag zat je haar altijd helemaal tegen je hoofd aan geplakt. Je dreef van het zweet, voelde je vies, en toch moest je ’m aanhouden. Als vrouw in Iran was het destijds makkelijk om gedesillusioneerd te raken. Mijn moeder vond de sprong van moslim naar atheïstische feminist, wat ik ben, te groot. Maar de stap van moslim naar christen maakte ze wel. En zo begon ze in het geheim christelijke artikelen aan haar patiënten te geven, totdat de religieuze politie erachter kwam. Afvalligheid – afstand doen van je geloof – is een misdaad waar in Iran de doodstraf op staat. Pas na drie afschuwelijke jaren konden we ontsnappen. Drie jaar van arrestaties, bedreigingen en gewapende mannen van de Revolutionaire Garde die in onze auto sprongen als we stonden te wachten bij een stoplicht, of de dokters-

praktijk van Maman binnenvielen. Mijn vader kende een beveiligingsbeampte op de luchthaven, en die smokkelde ons het ruim in van een transportvliegtuig dat op weg naar Teheran een tussenstop maakte om te tanken. Van daaruit vluchtten we verder met een vliegtuig naar Dubai. De tijd in Dubai was angstig en verwarrend. We waren immigranten zonder papieren – ‘illegalen’ zoals we het toen noemden. Zo de weg kwijt dat we amper konden bedenken wat onze volgende stap moest worden. Het werd uiteindelijk Italië, waar we terecht kwamen in een vluchtelingenkamp dat Hotel Barba heette. Italië voelde veiliger dan Dubai, omdat het de regering was die ons een plek had gegeven. Het was dan wel een zo schamel mogelijke plek, maar toch: de regering had verantwoordelijkheid voor ons genomen en gezegd: ‘Zolang je in Italië bent, gaat niemand je vermoorden. Er komt een moment dat er een land is dat jullie accepteert en tot die tijd ben je hier.’ Veel vluchtelingen in het kamp kwamen uit theedrinkende landen zoals Rusland en Afghanistan. Vaak zaten we bij elkaar om verhalen te vertellen en veel koppen thee te drinken, want thee is goedkoop. **Verhalen zijn alles in een vluchtelingenkamp. Iedereen die net uit een nachtmerrie is ontsnapt, heeft iets te vertellen.** In het kamp vroeg ik andere mensen naar hun verhaal – ik werd een latere versie van mezelf. Ik las Engelstalige boeken en dacht voortdurend aan de dag dat we weer een huis zouden hebben en ons zwerfende bestaan ten einde zou komen.” >

HEDEN

**'NIET ALLEEN MIJN BLIK OP DE WERELD BEGON TE VERANDEREN,
MAAR OOK MIJN BLIK OP MEZELF'**

“Na Italië gingen we naar Oklahoma in de Verenigde Staten en uiteindelijk kregen we daar ons staatsburgerschap. We hadden Baba achtergelaten in Isfahan. Beetje bij beetje begon ik te begrijpen dat ik nooit meer met mijn vader in één huis zou wonen. Hij was tandarts, vermogend en moslim, en daarom waren hij en onze andere familieleden veilig. Mijn moeder – een afvallige – was dat niet. Hij was te zeer gehecht aan zijn leven daar om ons te volgen, en is uiteindelijk getrouwd met iemand anders. Als opgroeiende tiener in Oklahoma was veiligheid heel belangrijk voor me. Ik was een immigrantenkind dat haar sociale status en haar vader kwijt was, ik wilde mezelf kunnen onderhouden en nooit afhankelijk zijn van een man. Ik dacht: oké, dat betekent dus dat ik rechten moet gaan studeren, of dokter moet worden. Ik deed vooral wat anderen mensen goed vonden. In Amerika was het duidelijk wat je moest doen om te slagen in het leven. **In films had ik weleens universiteiten zoals Harvard en Princeton gezien, dus ik ging naar Princeton.** Ik heb van weinig dingen in mijn leven spijt, maar een ervan is dat ik daar economie ben gaan studeren in plaats van literatuur. Later, toen ik op de Harvard Business School zat, waren er zo veel dingen die mijn klasgenoten de normaalste zaak van de wereld vonden maar die eigenlijk patriarchaal en racistisch waren. Er werd aangenomen dat je na je opleiding in het bankwezen zou rollen en bergen geld ging verdienen. Ik was de enige in de klas die daar andere ideeën over had. Mijn man en ik leerden elkaar kennen op

Princeton. Na onze studietijd woonden we in New York, waar alles draaide om het bemachtigen van de juiste baan en het vinden van het perfecte appartement. Iedereen op Princeton wilde werken voor een bedrijf dat McKinsey heette, dus dat wilde ik ook. De allerbesten daar hadden na hun studie een vervolgstudie gedaan aan de Harvard Business School, dus ik deed dat ook. We verhuisden naar Parijs, zodat mijn man daar een postdoctorale opleiding kon doen. Later kochten we een grachtenpand in Amsterdam, omdat de carrière van mijn man zich daarheen had verplaatst. **Ik had dat hongerige immigrantenmeisje alles gegeven wat ze wilde.** Rond mijn achtentwintigste begon ik veel te schrijven en ik las zeker vijftig boeken per jaar. Ik belde boekwinkels in Iran op en kocht prentenboeken uit bepaalde gebieden. Zo ontstonden de eerste ideeën voor mijn roman. Ik leerde veel over schrijven, maar begreep niet echt goed wat ik ermee aan moest en kon nog niets concreets laten zien. Eigenlijk schreef ik een hoop rommel. Ik was echt een ambitieuze streber, met dito echtgenoot – maar het voelde alsof ik de hele dag een beetje rondhing in cafés. Dat was frustrerend. Niet alleen mijn blik op de wereld begon te veranderen, maar ook mijn blik op mezelf. Inmiddels was ik 32 en ik wilde een serieus schrijver worden. Ik had er geen zin meer in om tweede viool spelen en wilde niet vastzitten in een toch wel heel traditioneel huwelijk. Ik hield ook niet meer van mijn man. Hij was mijn beste vriend en iemand met wie ik de rest van mijn leven bevriend had kunnen blijven –

maar ik had niet met hem moeten trouwen. We wilden heel andere dingen in het leven en ik kom me geen voorstelling meer maken van onze gezamenlijke toekomst. Daardoor voelde ik me een mislukkeling. Rond die tijd meldde ik me aan bij de Iowa Writers’ Workshop, een masteropleiding voor creatief schrijven aan de universiteit van Iowa in Amerika. Ik had er al lang over gedroomd, maar dacht altijd dat ik nooit aangenomen zou worden. Toen dat toch gebeurde, waren mijn man en ik het erover eens dat ik het moest doen. Ik denk dat ons huwelijk op dat moment voorbij was.” >

Tijdens een tour in Duitsland.

Op een literair festival in Venetië.

Vier generaties: met mijn dochter, moeder en grootmoeder.

'Schuilplaats', over het leven van de Iraanse Niloo, speelt zich onder meer af in Amsterdam.

Met Elena.

TOEKOMST

'IK WILDE VLUCHTELINGEN LATEN ZIEN ZOALS ZE ZIJN EN HUN HELE VERHAAL LATEN HOREN VAN BEGIN TOT EIND'

"Ten tijde van die masteropleiding waren er nog veel verhalen waar ik niet – of nog niet – over wilde praten. Ik stortte me op het schrijversambacht, wilde dat helemaal onder de knie krijgen. Ik zocht uit wat ik wilde zeggen en hoe ik mijn stem kon gebruiken om mijn verhaal aan de wereld te vertellen. Dat is heel belangrijk geweest. In de tijd dat ik in Iowa studeerde, scheidde ik van mijn man en werd mijn eerste boek *A teaspoon of earth and sea* uitgegeven. Na mijn afstuderen laadde ik mijn spullen in een busje en verhuisde naar New York. Toen ik er twee jaar woonde, deed ik een schrijftraite in een kunstenaarskolonie in New Hampshire. Daar ontmoette ik een Britse man, Sam. We werden halsoverkop verliefd en niet lang daarna raakte ik zwanger van onze dochter Elena.

In 2017 verhuisden we naar Europa, omdat Sams hele familie daar woonde. Nu was het moment gekomen om mijn ervaringen op te schrijven, zo voelde het voor mij. Ik had net een baby en de wereld was aan het veranderen – rond die tijd werd Trump gekozen en speelde ook het Brexit-referendum. Ik wist dat ik een aandeel in de toekomst had vanwege Elena. En dus schreef ik in 2017 een artikel voor The Guardian: *The ungrateful refugee*. Het ging viral en werd meer dan honderdduizend keer gedeeld. Precies de goede timing: het verscheen toen het onderwerp politiek echt belangrijk was. Dat artikel veranderde alles en vormde het begin van mijn nieuwe boek. In de jaren vóór het Guardian-artikel probeerde ik mijn gevoel over dingen die gebeurden in romans te vangen, en in die veilige ruimte te experimenteren. In het artikel beargumenteerde ik

waarom vluchtelingen niet hun hele leven lang in het krijt moeten staan bij hun nieuwe land; dat ze vriendschap nodig hebben en geen verlossing. Ik wilde vluchtelingen laten zien zoals ze zijn en hun hele verhaal laten horen van begin tot eind, op een manier die we uit een misplaatst gevoel van dankbaarheid vaak verborgen houden voor de autochtone bewoners.

In de discussie en beeldvorming rondom vluchtelingen heerst het idee dat het om eten en onderdak gaat, en om het bereiken van een nieuwe plek, maar eigenlijk is dat niet zo. Het draait om het omgaan met schaamte, met een gebrek aan waardigheid en alles wat je bent kwijtgeraakt. Dat zit allemaal in je hoofd, waardoor mensen nog jaren en jaren worden beïnvloed. Probeer je eens voor te stellen hoe het is om je waardigheid volledig kwijt te zijn. Wat zou je willen dat er voor je werd gedaan? En hoe zou je willen dat mensen op je reageren?

De dingen die vluchtelingen nu meemaken, zijn voor mij heel bekend. Twee decennia lang heeft onze vlucht uit Iran mij gedefinieerd. Het domineerde mijn persoonlijkheid en lag aan de basis van al mijn beslissingen.

Nu hoef ik nergens meer aan te ontsnappen, want ik leid het leven dat ik wilde. Ik ben in het mooiste deel van mijn leven aanbeland.

Elena is nu drie en ik ben bijna veertig. Ik kan niet terugkeren naar Iran, een vluchteling zou dat nooit riskeren. Mijn moeder is in Amerika gebleven en ik heb mijn vader maar vier keer gezien sinds we zijn gevlucht. Ik weet dat Baba nooit met ons in het Westen zal wonen. Dat zou voor hem, met zijn persoonlijkheid en zijn grote

gevoel van eigenwaarde, een doodvonnis zijn. Mijn dochter is mijn terugkeer. Zij geeft me het gevoel van thuis. Ik kan met haar meegroeien en haar met me meenemen, waar ik ook heen ga. Schrijven voelt voor mij ook als terugkeren, een manier om thuis te komen. Momenteel wonen we in Londen, maar we zijn van plan volgend jaar naar Parijs te verhuizen. Ik heb weliswaar niets meer om aan te ontsnappen, maar toch krijg ik hartkloppingen als ik denk aan verder reizen.

Wat betreft mijn identiteit: ik weet dat voor malig vluchteling zijn onderdeel is van wie ik ben. Het zit in me en daar heb ik vrede mee. **Er zijn dingen aan mezelf die ik zou willen veranderen, maar die hebben allemaal niks te maken met het feit dat ik vluchteling ben.**

De vluchteling in mij is gerelateerd aan empathie, het vertellen van verhalen en alle dingen waar ik hard voor heb gewerkt. Ik denk dat het wel zo is dat ik inmiddels ben opgehouden voor dat deel van mezelf weg te rennen." ●